

Provincie Drenthe maakt nieuwe monumentenlijst

De provincie Drenthe zet zich in voor het behoud van het cultureel erfgoed. Het beschermen van provinciale monumenten is belangrijk voor de historische identiteit van Drenthe en voor haar ruimtelijke kwaliteit. De Provinciale Monumentenverordening 2008 geeft Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om provinciale monumenten aan te wijzen. Om de bescherming optimaal te regelen zoekt de provincie samenwerking met de monumenteneigenaren en de gemeenten.

Provinciale monumenten zijn monumenten van bovenlokale betekenis, ze zijn van belang voor de hele provincie. Provinciale monumenten vormen een aparte categorie naast de rijksmonumenten en de gemeentelijke monumenten.

Integrale aanpak

In 2007 besloten Provinciale Staten om een nieuwe provinciale monumentenlijst op te stellen. Nieuw is de integrale aanpak. Bij monumenten gaat het voortaan niet alleen om gebouwen, maar ook om historisch-geografische structuren, stedenbouwkundige opzet van gebieden en archeologische monumenten. Denk bijvoorbeeld aan grafheuvels, historische postroutes, zandwegen, vestingwerken, kanalen en akkercomplexen. Maar ook een naoorlogse nieuwbouwwijk zou op de lijst kunnen komen. Drenthe wordt de eerste provincie in Nederland met zo'n 'integrale' monumentenlijst.

Monumentenverordening

De nieuwe regels voor de provinciale monumenten liggen vast in de Provinciale Monumentenverordening 2008. De provinciale monumenten krijgen de beschermde

monumentenstatus. Dat betekent dat voor verbouwingen, wijzigingen of uitbreidingen van provinciale monumenten naast een eventuele bouwvergunning voortaan ook een monumentenvergunning moet worden aangevraagd. Zie voor de volledige tekst van de verordening onze website op het adres

www.provincialemonumentendrenthe.nl.

Monumentenfondsen

Tegelijk met het besluit om een nieuwe monumentenlijst te maken besloot de provincie ook om de bestaande subsidieregelingen te vervangen door een provinciaal Monumentenfonds. Hieruit kunnen eigenaren van gebouwde monumenten leningen met een lage rente ontvangen om werkzaamheden te laten uitvoeren gericht op het instandhouden van het monument. De provincie heeft Drents Plateau gevraagd om de nieuwe provinciale monumentenlijst op te stellen. Drents Plateau is hiervoor als Drentse erfgoedorganisatie de aangewezen instantie. Eind 2009 ligt er een nieuwe provinciale monumentenlijst plus het instrumentarium om het nieuwe monumentenbeleid uit te voeren.

Provinciale monumenten in soorten en maten

GEBOUWDE MONUMENTEN TOT 1940

Een belangrijke categorie op de nieuwe provinciale monumentenlijst wordt zonder enige twijfel de groep gebouwde monumenten tot 1940. Monumenten als deze leveren een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van hun omgeving. Ook vertellen ze veel over de ontwikkeling en de identiteit van het gebied. Een mooi voorbeeld van zo'n beeldbepalend monument van voor de oorlog is de dorpsklok in Gasselternijveen op de hoek van de Hoofdstraat en de Vaart. De klok is in 1931 door de bevolking van het dorp aan de gemeente Gasselte aangeboden. De vormgeving is in de stijl van de Amsterdamse School. Straatmeubilair als deze dorpsklok is zeldzaam in Drenthe. Niet alleen is de klok een beeldbepalend punt in het huidige dorp, de plek is ook uit historisch oogpunt zeer karakteristiek. Vóór de demping van het kanaal lag de dorpsklok in de zichtlijn over het water. Het monumentje houdt de herinnering levend aan Gasselternijveen als belangrijk Drents schippersdorp.

Dorpsklok Gasselternijveen

Middeleeuwse karrensporen Balloërveld

ARCHEOLOGISCHE OBJECTEN EN TERREINEN

Archeologische monumenten zijn bijzondere plekken in het Drentse landschap. Ze laten zien hoe mensen in het verre verleden hun omgeving hebben ingericht en gebruikt. Denk bijvoorbeeld aan de bewoningsplaatsen van jagers en verzamelaars uit de vroege steentijd of van boeren uit de bronstijd en ijzertijd. Of de plaatsen waar ze hun doden hebben begraven zoals in hunebedden of grafheuvels. Op allerlei plaatsen in Drenthe zijn nog de patronen zichtbaar van tientallen vierkante prehistorische akkertjes, de zogeheten Celtic fields. In de offerveentjes deponeerden onze voorouders voorwerpen om de boven-natuurlijke wereld gunstig te stemmen. Bijzonder voor Drenthe zijn de bundels karrensporen die her en der nog in het veld te ontdekken zijn, zoals op het Balloërveld. Sommige van deze karrensporen kunnen zelfs teruggaan tot in de prehistorie. In de buurt ervan liggen vaak groepjes grafheuvels en hunebedden. Slechts een klein deel van de archeologische monumenten is in het landschap zichtbaar. Het merendeel zit onder de grond en dat verborgen karakter maakt ze meteen ook heel kwetsbaar. Niet alleen de zichtbare, maar ook de onzichtbare monumenten verdienen dan ook provinciale bescherming. Samen vertellen ze het verhaal van de vroegste bewoningsgeschiedenis van Drenthe.

Televisietoren Hoogersmilde

GEBOUWDE MONUMENTEN VANAF 1940 (MINIMAAL 40 JAAR OF OUDER)

Naarmate de tijd verder gaat, komen er nieuwe en jongere monumenten bij. Op de nieuwe provinciale monumentenlijst is ruimte gemaakt voor het erfgoed uit de periode vanaf 1940, de jonge monumenten van veertig jaar en ouder. Een duidelijk herkenbaar voorbeeld is de Televisietoren in Hoogersmilde. Met zijn 300 meter is de toren het hoogste bouwwerk van Noord-Nederland. Met de bouw ervan werd in 1958 begonnen. In verschillende opzichten is de Televisietoren een kind van zijn tijd. De toren symboliseert de snelle opkomst van de tv in het dagelijks leven in de jaren vijftig en zestig. De vormgeving is een fraai voorbeeld van de in beton gegoten architectuur die in die jaren opgang deed.

Stervormige structuur centrum Coevorden

CULTUURHISTORISCH WAARDEVOLLE GEBIEDEN

Eigenlijk ontstaat de categorie cultuurhistorisch waardevolle gebieden als vanzelf bij het maken van de inventarisaties voor de provinciale monumentenlijst. Monumentale gebieden zijn plekken met veel waardevolle objecten en structuren bij elkaar. Daarmee zijn het gebieden die vanuit cultuurhistorisch of vanuit historisch-ruimtelijk oogpunt buitengewoon belangrijk voor Drenthe zijn. In een dorp of een wijk kan sprake zijn van een groot aantal waardevolle elementen en structuren uit één categorie. Maar ook de samenhang van allerlei monumenten uit verschillende categorieën kan doorslaggevend zijn voor een provinciale bescherming van het gebied. In dat laatste geval komt het integrale karakter van de provinciale monumentenlijst goed naar voren. Een voorbeeld van zo'n gebied is de stervormige structuur van de binnenstad van Coevorden, indertijd ontstaan dankzij het feit dat Coevorden een belangrijke vestingstad was. Bij de bescherming van een gebied gaat het duidelijk om meer dan de gebruikelijke maatregelen die gericht zijn op de bescherming van één monumentaal object afzonderlijk. Bij het opstellen van de lijst waardevolle gebieden wordt dan ook tegelijkertijd gezocht naar het meest geschikte instrumentarium om dergelijke gebieden te beschermen. Ook zoekt Drents Plateau naar aanknopingspunten met het Provinciaal omgevingsbeleid en de Cultuurhistorische Waardenkaart waar de provincie op dit moment mee bezig is. Dit soort relaties zullen mede bepalend zijn bij de selectie van de cultuurhistorisch waardevolle gebieden voor de provinciale monumentenlijst.

HISTORISCH-GEOGRAFISCHE ELEMENTEN

Op sommige plekken heeft de geschiedenis haar sporen duidelijk in het landschap nagelaten. Dergelijke belangrijke plaatsen komen als historisch-geografische monumenten in aanmerking voor een plek op de nieuwe monumentenlijst. Het kan een weg zijn, jonge ontginningen, een kanaal, een verkavelingspatroon enzovoort. Sporen uit het verleden die het verhaal van het landschap vertellen. Het Fochteloërveen is één van de laatste levende hoogveenmoerassen van Nederland. Naast al zijn prachtige natuurschoon herbergt dit oude veengebied ook tal van historisch-geografische schatten. Zo is het een van de weinige plekken waar nog gave sporen te vinden zijn van de veenboekweitcultuur die in de negentiende eeuw wijdverspreid was in het Drentse veen. Bij het in cultuur brengen van het hoogveen moest een fijnmazig netwerk van greppeltjes worden gegraven om het bovenste laagje veen af te wateren. Die greppels van de boekweitcultuur zijn in het Fochteloërveen nog grotendeels aanwezig. Het is belangrijk om de laatste zichtbare sporen van deze sinds lang verdwenen landbouwcultuur te beschermen.

Greppeltjes boekweitcultuur Fochteloërveen

Monumenten vertellen het verhaal van Drenthe

Gelukkig zijn ze er nog, de oude boerderij midden in het dorp, het keuterijtje aan de rand van het veld, de trotse ontginningsboerderij. Kleine en grote gebouwen die ons moeiteloos het verhaal van Drenthe vertellen.

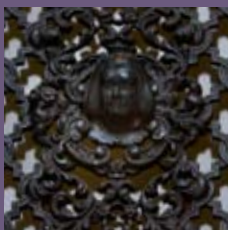
Hetzelfde geldt voor de oude akkertjes op de es, het zandpad over het veld, de houtwallen langs het diepje, de grensteen op de hei. Samen laten ze zien hoe Drentse boeren eeuwenlang met het landschap omgegaan zijn. Soms laten ze je voelen hoe onze voorouders moesten zwoegen en zweten om zich een bestaan te bevechten.

Monumenten kunnen ons het verhaal van Drenthe vertellen. Het maakt ze tot een kostbaar bezit. En dat geldt natuurlijk niet alleen voor de dorpen en het platteland. Ook de ontwikkeling van de Drentse steden laat zich lezen in hun gebouwen en structuren. Monumenten geven Drenthe haar eigen gezicht. Daarom alleen al zijn ze onze aandacht en zorg meer dan waard.

De provincie Drenthe besloot in 2007 om de monumenten van bovenlokaal belang te inventariseren. Drents Plateau voert deze opdracht voor de provincie uit. In de loop van 2009 ligt er een nieuwe lijst met beschermde provinciale monumenten. Deze brochure informeert over de nieuwe monumentenlijst. Meer informatie vindt u op onze website op het adres www.provincialemonumentendrenthe.nl.

Heeft u vragen over de provinciale monumentenlijst? U kunt contact opnemen met Drents Plateau telefoon (0592) 30 59 30 of mailen naar info@drentsplateau.nl.

Wie een monument bezit, heeft iets bijzonders onder zijn hoede...

Het is dan ook niet meer dan logisch dat er speciale regels voor monumenten gelden met een aantal rechten en plichten.

In het algemeen kun je zeggen dat monumentenbezitters de plicht hebben om extra zorgvuldig met hun pand om te gaan. Het is niet de bedoeling dat het monument in de huidige staat wordt 'bevroren'. Aanpassingen blijven in de meeste gevallen mogelijk. Voor wijzigingen aan hun pand hebben monumenteneigenaren naast een eventuele bouwvergunning ook een monumentenvergunning nodig. De provincie helpt eigenaren met financieringsmogelijkheden voor de instandhouding van provinciale monumenten.

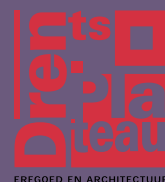
Een van de fabeltjes rond monumenten is dat de monumentenstatus de waarde van een pand zou drukken. Daar is geen enkele aanwijzing voor. Eerder het tegendeel is waar. Onderzoek wijst uit dat de prijzen van monumentale woonhuizen de afgelopen jaren sterker gestegen zijn dan die van de gemiddelde woning.

Voor de eigenaren van provinciale monumenten op de voorlopige lijst 'Gebouwde monumenten tot 1940' is een brochure beschikbaar met informatie over de procedure. In de brochure staan ook de mogelijkheden om eventueel bezwaar te maken tegen de voorgenomen aanwijzing.

Deze brochure is in opdracht van de provincie Drenthe gemaakt om een breed publiek te informeren. Aan de inhoud ervan kunnen geen rechten worden ontleend.

De procedure in het kort

- Drents Plateau maakt een lijst met potentiële provinciale monumenten en de monumentencommissie biedt deze aan Gedeputeerde Staten aan.
- Eind oktober 2008 komt de voorlopige lijst voor de categorie 'Gebouwde monumenten tot 1940' beschikbaar. De andere vier lijsten volgen in de loop van 2009. De betrokken eigenaren krijgen hiervan schriftelijk bericht.
- De toekomstige monumenteneigenaren worden uitgenodigd voor een informatieavond. Die avond kunnen ze desgewenst ook meteen hun mening over de voorlopige aanwijzing geven.
- Tot zes weken na de brief van Gedeputeerde Staten over de voorgenomen plaatsing kunnen eigenaren schriftelijk hun mening geven.
- In januari 2009 stellen Gedeputeerde Staten de lijst 'Gebouwde monumenten tot 1940' vast. De overige vier lijsten volgen in december 2009. Gedeputeerde Staten stellen de betrokken eigenaren per brief op de hoogte van de aanwijzing tot provinciaal monument.
- Monumenteneigenaren kunnen binnen zes weken bezwaar maken tegen de beslissing van de provincie.

Drents Plateau
Postbus 117
9400 AC Assen

bezoekadres:
Stationsstraat 11, Assen

T (0592) 305 930
F (0592) 305 940
E info@drentsplateau.nl
W www.drentsplateau.nl

Provincie Drenthe maakt nieuwe monumentenlijst

Monumenten vertellen het verhaal van Drenthe

